

Rapportage vondstmelding

**Sint-Medarduskerk
Eernegem, gem. Ichtegem (West-Vlaanderen)
11-12/10/2010**

Rapportage vondstmelding

Sint-Medarduskerk, Eernegem (gemeente Ichtegem), West-Vlaanderen

I. Verslaggever:

*Naam, adres, contactgegevens, functie van de opsteller van het rapport en datum melding.

- Marc Dewilde & Sofie Vanhoutte, VIOE – West-Vlaanderen
Stadenstraat 39, 8610 Zarren-Kortemark;

Marc Dewilde: 051/61 01 68; 0477/56 04 23; marc.dewilde@rwo.vlaanderen.be

Sofie Vanhoutte; 051/61 01 69; 0473/88 19 29; sofie.vanhoutte@rwo.vlaanderen.be

Erfgoedonderzoekers Archeologie VIOE

Grafische verwerking: Sylvia Mazereel, Illustrator-graficus VIOE

- Vaststelling: 01/09/2010; Melding: 02/09/2010; Inkennisstelling: 02/09/2010;

Machtiging verlengd op 01/10/2010; Veldwerk: 11-12/10/2010

- Registratie muurrestanten en lengteprofiel (noord-zuid) naar aanleiding van vondstmelding tijdens graven sleuven voor aanleg vloerverwarming in kerk.

II. Identificatie

*Een beschrijving van locatie van de site, met de volgende elementen:

Provincie(s): West-Vlaanderen

Gemeente(n): Ichtegem

Deelgemeenten(n): Eernegem

Kadastergegevens: Ichtegem, blad Eernegem (Afd. 2), Sectie B, perceelnr. 1495c

Lambertcoördinaten: X: 56074; Y: 203055

Naam van de site: Sint-Medarduskerk (zie CAI-lokatie 76548 op 23/02/2011)

Algemene beschrijving:

De parochiekerk Sint-Medardus is een oost-west georiënteerde kerk, gelegen in de hoek van de Westkerksestraat en de Sint-Sebastiaanstraat in Eernegem.

In de Sint-Medarduskerk werden voor de aanleg van een vloerverwarmingssysteem twee noord-zuid sleuven en één west-oost sleuf gegraven van ca 1,5 m breed (Fig. 1).

Aangezien deze kerk, buiten de toren (19/04/1937), geen beschermd monument is, was er geen stedenbouwkundige vergunning nodig voor deze bodemingreep. De vondstmelding gebeurde naar aanleiding van de graafwerken voor de oostelijke sleuf. Hierbij werden stevige muurrestanten aangesneden. De werkzaamheden in de westelijke en de noordelijke sleuf waren al afgerond zonder dat registratie van eventuele sporen kon gebeuren. Aangezien de kerk minstens tot de 11de-12de eeuw teruggaat, werd het raadzaam geacht de muurrestanten en de stratigrafie te registreren en te documenteren.

III. Archeologische nota

* Een summier beschrijving van het onderzoek dat voorafgaand aan het onderzoek op de site werd uitgevoerd.

Op 12 november 1996 werden enkele archeologische vaststellingen gedaan bij de heraanleg van de toegangsweg naar de Sint-Medarduskerk. Dit bleef beperkt tot een vluchtige noodopmeting (Naert 1997). De absidiale vorm van het koor van de 17de-eeuwse voorloper van de huidige kerk werd duidelijk herkend (Fig. 2).

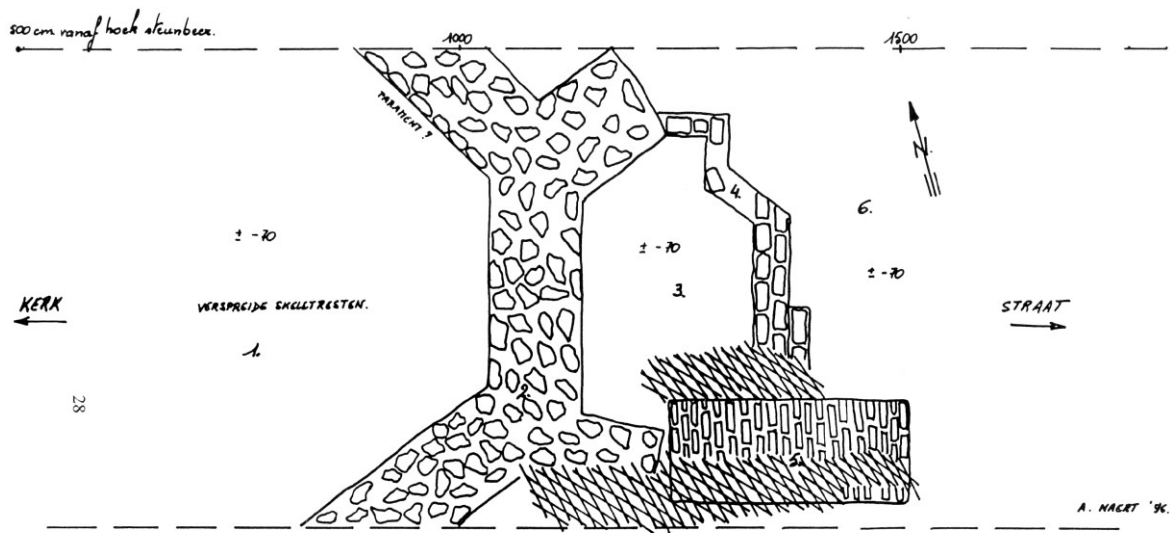

Fig. 2 Tekening door A. Naert van de in 1996 aangesneden muurrestanten aan de oostkant van de Sint-Medarduskerk, net vóór de huidige ingang.

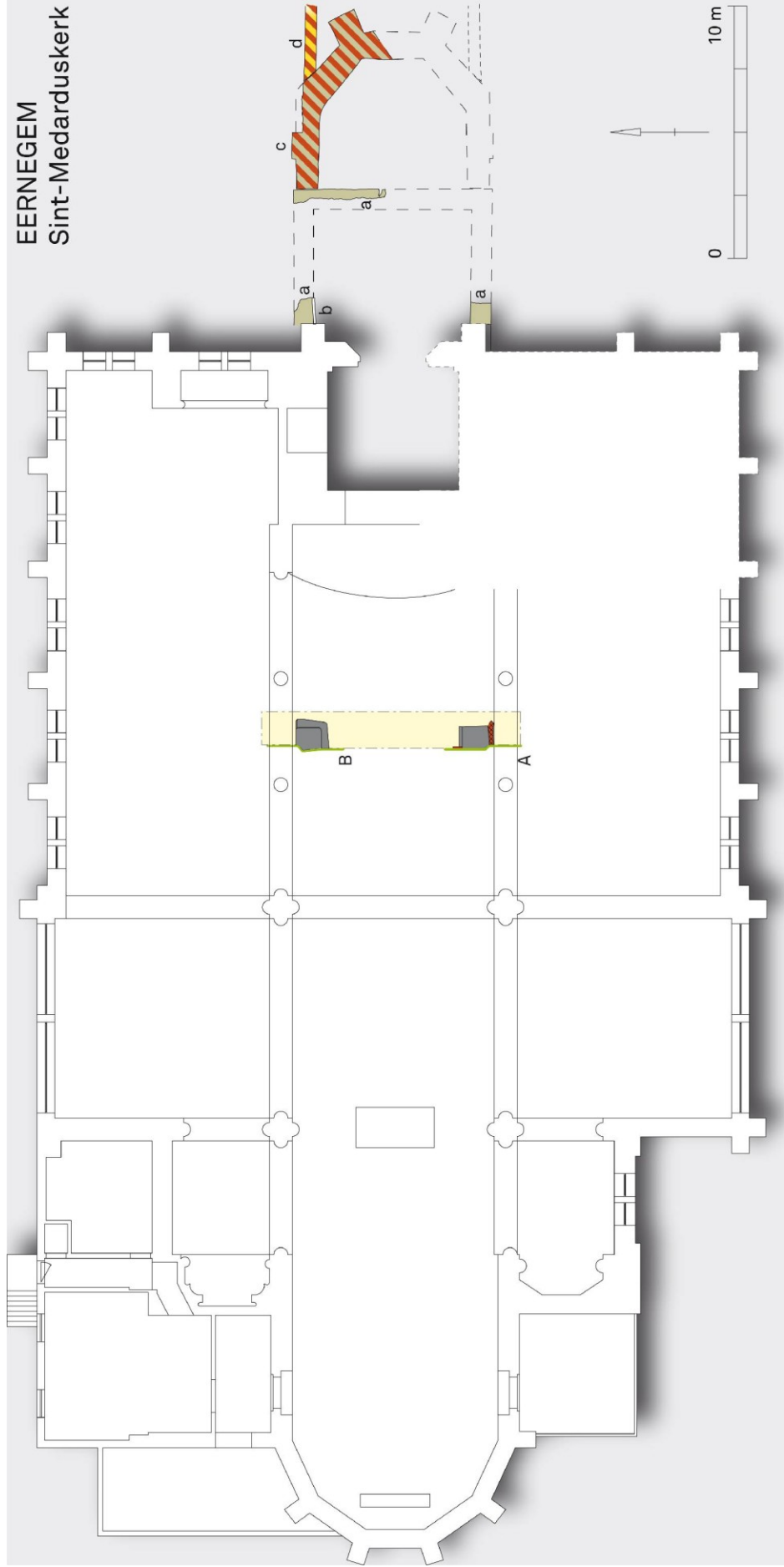
Dezelfde en meerdere restanten kwamen aan het licht in maart 2001 bij de heraanleg van het marktplein. Ze konden ditmaal in detail worden onderzocht door het IAP. De volledige contouren van het oorspronkelijk koor van de Sint-Medarduskerk werden vrijgelegd.

De huidige neogotische kerk werd in 1852 gebouwd. Daarbij occidenteerde men de kerk d.w.z. dat het koor in het westen en de ingang in het oosten kwam te liggen. Hiervoor moest het oorspronkelijke koor gesupprimeerd worden. In de vroegere vieringtoren, die in 1626 werd opgetrokken en na de brand van 1661 werd hersteld, paste men de ingang in.

Vlak vóór deze toren kwamen dus in 2001 opnieuw de resten te voorschijn van het oorspronkelijke koor. De archeologische sporen laten toe drie bouwfases en/of verbouwingen vast te stellen (Fig. 3 en 4).

In een eerste fase sloot een rechthoekig, veldstenen koor op de toren aan (Fig. 3 en 4: a). De muurdikte bedroeg 0,8 m. Aan de binnenzijde van de noordelijke muur was nog pleisterwerk *in situ* bewaard (Fig. 3 en 4: b). Deze constructie gaat terug tot de oudste steenbouwfase van de kerk, die waarschijnlijk dateert uit de 11de-12de eeuw. Deze oudste fase roept een Romaanse kruiskerk op, zoals er in de regio verschillende bewaard zijn, zoals in Snellegem, Ettelgem, Jabbeke, Werken, Kortemark en Bovekerke. De traditionele componenten zijn een driebeukig schip met een ingang aan de westzijde, een vieringtoren, twee transeptarmen en een koor aan de oostzijde.

EERNEGEM
Sint-Medarduskerk

ZUID-NOORD

0,00m = huidig vloerniveau

A

B

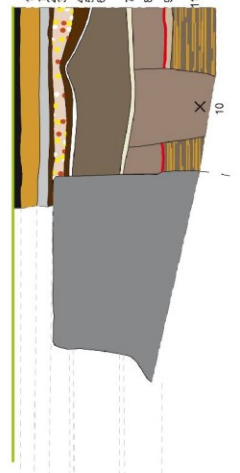

Fig. 3 *Overzichtsplan van de Sint-Medarduskerk met lokalisatie van het archeologisch onderzoek in 2001 aan de noordkant van de kerk en van de onderzochte sleuf in de kerk in oktober 2010.*

In een tweede fase werd het koor vergroot en ditmaal driezijdig afgesloten (Fig. 4: c). De diepte bedraagt nu buitenwerks 12,5 m. Twee steunberen versterken de afsluitmuur. De muurdikte bedraagt ongeveer 1 m. In deze fundering is veldsteen en rode baksteen (21 x 10 x 5 cm) verwerkt. Deze uitbreiding kan in verband worden gebracht met de 17de-eeuwse heropbouw van de kerk.

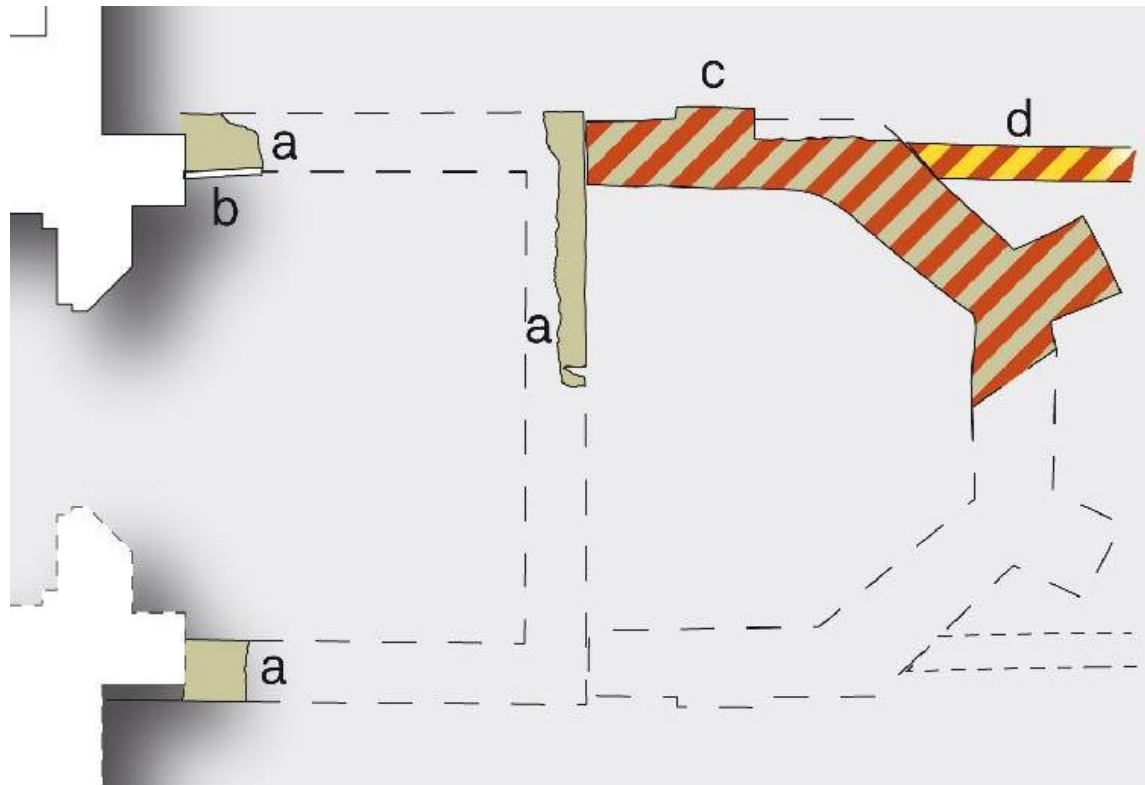

Fig. 4 *Detail uit fig. 3: overzicht van het archeologisch onderzoek van 2001.*

Aan de oostzijde werd ten slotte nog een kleine aanbouw aangetroffen. Het bakstenen muurtje is 0,45 m breed en opgetrokken uit gerecupereerd 13de-eeuws geel en rood baksteenmateriaal (29 x 14 x 6 à 6,5 cm). Het kan in verband worden gebracht met muurwerk dat al in 1996 werd opgetekend (zie Fig. 2). De functie en datering ervan blijven onduidelijk. Door de geringe diepte van de grondwerken werden geen begravingen geconstateerd (Dewilde & Wyffels 2002).

**De archeologische beschrijving van de site en het onderzoek dat heeft plaatsgevonden: methodiek van het onderzoek en de resultaten.*

Het onderzoek op 11 en 12 oktober 2010 beperkte zich tot archeologische waarnemingen in de oostelijke sleuf (Fig. 1 en 3). De aangetroffen muurrestanten werden op schaal 1:50 geregistreerd. De sleufwanden werden gecontroleerd op stratigrafische gegevens. Twee stukken van het westelijke lengteprofiel van de sleuf werden op schaal 1:20 ingetekend.

Het gaat om het profiel tussen 1 m en 2,70 m en tussen 8,70 en 10 m. Ze vertonen een corresponderende stratigrafie.

In de sleuf, die dwars op het middenschip ligt, kwamen twee pijlers aan het licht met een tussenafstand van 5,40 m. Het gaat hier om de pijlers van een voorloper van de huidige Sint-Medarduskerk. Ze zijn gebouwd met recuperatiemateriaal: gele en rode baksteen, arduin en witte kalkmortel. De noordelijke pijler bestond uit grotere blokken en was veel compacter en massiever dan het zuidelijke exemplaar. Beide pijlers vertonen een verbreding onderaan, die bij de noordelijke pijler aan de noordkant opnieuw versmalt vanaf 1,20 m onder het huidige vloerniveau. Onderaan bestaan de pijlers onder andere uit zeer grote, gekapte arduinblokken. Onder de tweede bouwlaag, dus in laag 8, werden werden fragmenten van grote bakstenen aangetroffen (? x 13 x 7 m). De bodem van de pijlers kon niet worden bereikt.

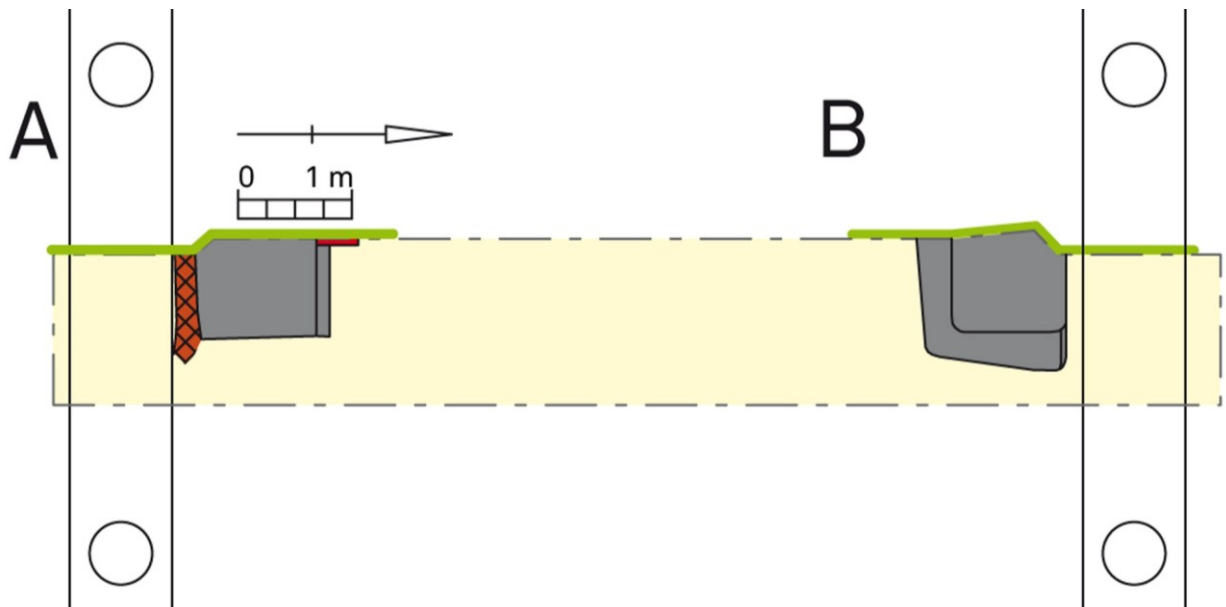

Fig. 4 Detail van de sleuf met de geregistreerde sporen.

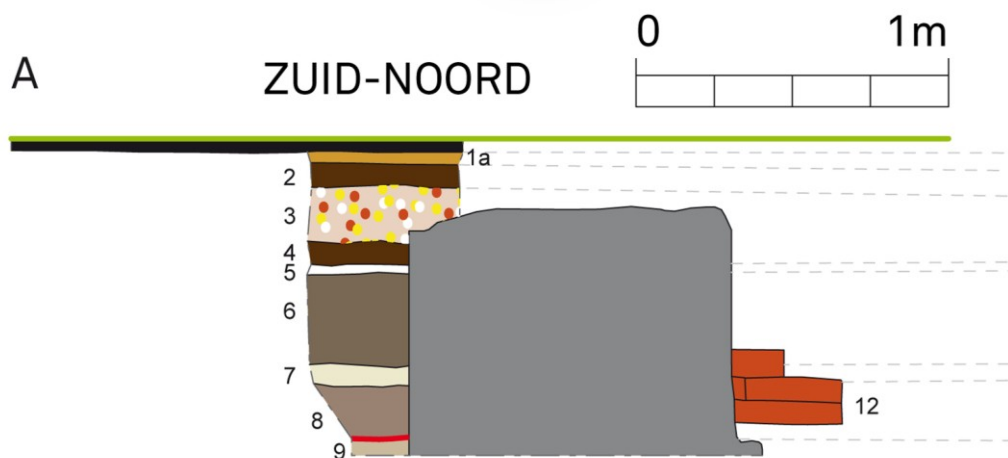

Fig. 5 Zuid-noord profiel ter hoogte van de zuidelijke pijler.

laagnr.	samenstelling	interpretatie
1a	okergeel zand	vlijlaagje
1b	grijs zandlaagje	
2	humeus, donkerbruin zand, met wat brokjes cf. 3	
3	puinlaag met gele en rode baksteen, mortel, klei, ...; onderaan nivelleringslaagje	afbraak
4	dikke laag donkerbruin, vet zand	
5	wit kalkachtig laagje	werklaagje
6	homogeen donkerbruin zand	nivellering
7	gemengd geel-wit zand met wat puin	werklaagje
8	donkerbruin zand met klein beetje puin in	nivellering
9	restant vloertje (rode tegels: 12 x 12 x 2 cm) op beige zand met wat kalkbrokjes in	
10	cf. 8; met stuk schedel in profiel	grafkuil
11	gelaagd pakket, afwisselend gele zand- en puinlaagjes	werkniveau
12	fragment muurtje (rode baksteen 28 x 13,5 x 7 cm)	

Tabel met de beschrijvingen van de lagen van fig. 5 en 6.

De stratigrafie kon worden onderzocht tot een diepte van ca 1 m. Dit leverde volgende terreinbouw op. De pijlers doorsnijden een aantal lagen, die aan drie opeenvolgende nieuwbouw- of verbouwingsfazen te koppelen zijn. De tegelvloer, het niveau van waaruit de grafkuil is aangelegd en de puinlaag markeren die bouwactiviteiten. De puinlaag suggereert een serieuze kaalslag.

Eenzelfde stratigrafie wordt afgelezen op het noordelijke profiel. Laag 8 wordt hier doorsneden door een grafkuil (10). Uit het profiel stak een schedelfragment (X). Laag 8 dekt hier aan de noordzijde van de pijler hetzelfde vloerniveautje af als aan de zuidzijde van de zuidelijke pijler. Hier waren slechts twee tegeltjes *in situ* bewaard. De pijlers worden afgedekt door de laatste bouwfase, die uit 1852. De pijlers zelf kunnen gelinkt worden aan de voorafgaande belangrijke bouwfase, de 17de-eeuwse. Positioneel komen ze trouwens overeen met de bouwsporen van het koor. Het volgende niveau is moeilijk te dateren, maar hangt tussen de 17de-eeuwse en de onderste, vermoedelijk 13de-eeuwse, bouwfase. De baksteenformaten van het fragmentaire muurtje t.h.v. de zuidelijke pijler wijzen alleszins in die richting.

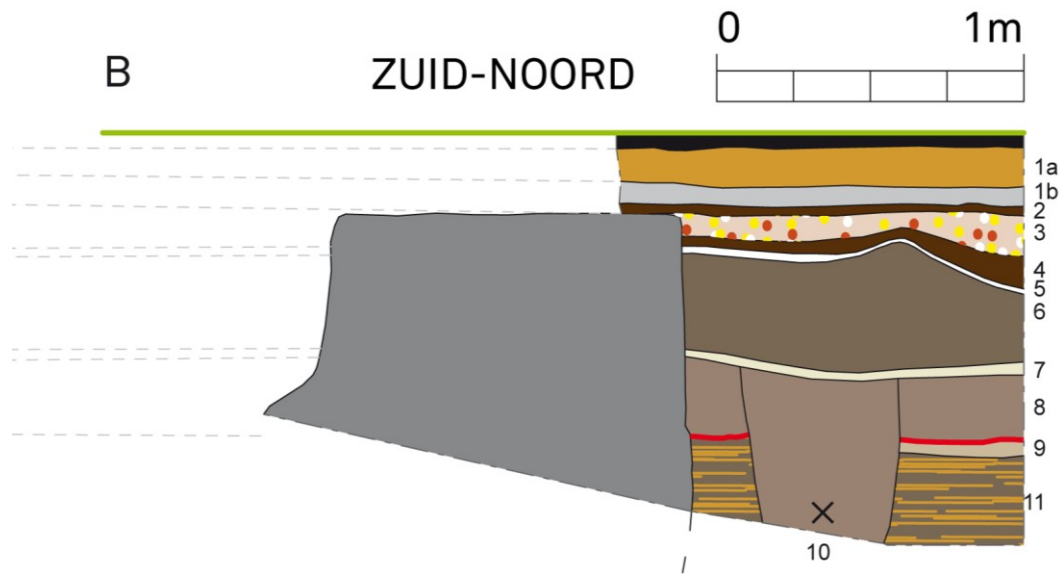

Fig. 6 Deel van zuid-noord profiel, noordkant, ter hoogte van de noordelijke pijler.

IV Bibliografie

*De referenties van de bronnen die zijn gebruikt.

DEWILDE M. & WYFFELS F. 2002: Het koor van de Sint-Medarduskerk van Eernegem. In: *Spaenhiers (9) 2001*, 223-226.

GILTÉ S. & VANNESTE P. s.d.: Parochiekerk Sint-Medardus. In: *De Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed* (online databank): <http://inventaris.vioe.be/dibe/relict/210984>

NAERT A. 1999: Archeologische vaststellingen bij graafwerken aan de kerk van Eernegem (12.11.1996). In: *Spaenhiers (5) 1997*, 28-30.

V. Trefwoorden

*Aanduiden van trefwoorden voor de datering en identificaties van de site.

Late en post-middeleeuwen – religie – kerk

VI. Kaart.

**De kartografische aanduiding van de site.*

Uittreksel uit de topografische kaart, met aanduiding van de Sint-Medarduskerk langs de Sint-Sebastiaanstraat en de Westkerksestraat in Eernegem, met lokalisatie van het onderzoek uit 2001 (uit de CAI databank, lokatie 76548).

VII. Foto's

Zicht op de sleuf vanuit het noordoosten.

*Momentopname tijdens het vrijleggen van de top van de noordelijke pijler.
Zicht vanuit het oosten.*

De zuidkant van de zuidelijke pijler met onderaan restanten van het rode tegelvloertje.

Noord-zuid profiel, noordkant. Pijler en fragment van een muurtje in rode baksteen.

*Noord-zuid profiel, ten noorden van de noordelijke pijler.
De pijl duidt het vloerniveau aan dat doorsneden wordt door de grafkuil links.*

Noord-zuid profiel, ten noorden van de noordelijke pijler, na herzetting profiel bij volledig uitgraven sleuf (waardoor laagdiktes variëren ten opzichte van ingetekende profiel). Zeer duidelijk zijn hier laag 3 (puinlaag) en laag 6 (humeus, homogeen donkerbruin zand).

A

B

Overzicht van de sleuf na uitbreken pijlers, volledige uitgraving sleuf en aanvulling eerste nivelleringslaag.

A: van noord naar zuid

B: van zuid naar noord